

## BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARI DA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

**Boymurodov Sanjar Safaraliyevich**

**Elov Ziyodullo Sattorovich**

*professor psixologiya fanlari doktori ( DSc )*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik, psixologik va metodik jihatlari chuqur tahlil qilingan. Tadqiqot davomida boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarning ijodiy salohiyatiga ta'siri o'rganildi. Amaliy izlanishlar natijasida interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar va o'yin texnologiyalarining ijodiy fikrlashni shakllantirishdagi samaradorligi aniqlandi. Maqola natijalari boshlang'ich ta'lim amaliyotida foydalanish uchun tavsiya etiladi.

**Kalit so'zlar:** ijodiy fikrlash, kreativlik, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, o'yin faoliyati, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

### **Dolzarbligi:**

Zamonaviy ta'lim tizimi jamiyat ehtiyojlaridan kelib chiqib, bilim berish bilan bir qatorda shaxsni har tomonlama rivojlantirishni asosiy maqsad qilib qo'yimoqda. Bugungi kunda faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirgan emas, balki mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, muammolarga noodatiy yechim topa oladigan shaxslarni tarbiyalash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Boshlang'ich sinf ta'limi o'quvchining keyingi bilim faoliyati uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi. Aynan shu davrda bolaning tafakkuri, tasavvuri, nutqi va ijodiy qobiliyatlari jadal rivojlanadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalarini ilmiy asosda tashkil etish pedagogika fanining muhim vazifalaridan biridir.

### **Ijodiy fikrlashning psixologik-pedagogik xususiyatlari**

Psixologlar fikricha, ijodiy fikrlash shaxsning intellektual faolligi, qiziqishi va motivatsiyasi bilan chambarchas bog'liq. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda ijodiy fikrlash quyidagi xususiyatlar bilan namoyon bo'ladi:

- yuqori darajadagi qiziquvchanlik;
- tasavvur va fantaziyaning kengligi;
- obrazli fikrlash ustunligi;
- emotsional idrokning kuchliligi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, ijodiy fikrlashni rivojlantirish o‘quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o‘zlashtirishiga, o‘z fikrini erkin ifodalashiga va mustaqil faoliyat yuritishiga imkon yaratadi.

Boshlang‘ich ta’limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy tamoyillari

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijodiy fikrlashni shakllantirish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyili – har bir o‘quvchining individual qobiliyat va imkoniyatlarini hisobga olish.

2. Faollik va mustaqillik tamoyili – o‘quvchini bilim olish jarayonining faol subyekti sifatida shakllantirish.

3. Ijodiy muhit yaratish tamoyili – erkin fikrlash va xatoga yo‘l qo‘yishdan qo‘rqmaslik muhitini ta’minlash.

4. Integrativ yondashuv tamoyili – fanlararo bog‘liqlik asosida ta’limni tashkil etish.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalarining turlari

#### **Interfaol metodlardan foydalanish**

Interfaol metodlar o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlikni kuchaytiradi. “Aqliy hujum”, “Rolga kirish”, “Konseptual xarita”, “Venn diagrammasi” kabi metodlar o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi.

#### **Muammoli vaziyatlar asosida o‘qitish**

Muammoli vaziyatlar o‘quvchilarda tahlil qilish va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Masalan, hayotiy vaziyatlarga asoslangan savollar orqali o‘quvchilar mustaqil fikr yuritishga o‘rgatiladi.

O‘yin faoliyatiga asoslangan texnologiyalar

Didaktik o‘yinlar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. O‘yin jarayonida o‘quvchilar o‘z bilimlarini erkin namoyon etib, ijodiy yechimlar topishga intiladilar.

#### **Amaliy izlanishlar va tajriba-sinov ishlari**

Tadqiqot ishlari 2024–2025 o‘quv yilida umumta’lim maktabining 3-sinflarida olib borildi. Tajribada 2 ta sinf tanlab olindi: tajriba sinfi va nazorat sinfi.

Tajriba sinfida darslar interfaol metodlar, ijodiy topshiriqlar va muammoli vaziyatlar asosida tashkil etildi. Nazorat sinfida esa an’anaviy o‘qitish usullari qo‘llanildi.

Izlanish davomida o‘quvchilarga quyidagi topshiriqlar berildi:

erkin hikoya tuzish;

rasm asosida matn yaratish;

muammoli savollarga ijodiy javob berish;

guruhli muhokamalarda ishtirok etish.

#### **Tadqiqot natijalarining tahlili**

Tajriba-sinov ishlari natijalari shuni ko‘rsatdiki, tajriba sinfi o‘quvchilarida ijodiy fikrlash darajasi sezilarli darajada oshdi. Ular:

o‘z fikrini erkin ifodalashga;  
noodatiy yechimlar taklif etishga;  
mustaqil xulosa chiqarishga;  
jamoada ishlashga o‘rgandilar.

Nazorat sinfi o‘quvchilarida esa ijodiy faoliyat ko‘rsatkichlari pastroq darajada qoldi.

### **Tavsiyalar**

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

har bir darsda ijodiy topshiriqlardan foydalanish;  
o‘yin elementlarini muntazam qo‘llash;  
o‘quvchilarning mustaqil fikrini rag‘batlantirish;  
baholashda faqat natijaga emas, jarayonga ham e‘tibor qaratish.

### **Xulosa**

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi ta’lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini to‘liq namoyon etishga imkon beradi. Ushbu texnologiyalarni amaliyotga joriy etish boshlang‘ich ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.